

แนวทางการพัฒนาบทบาทสถาบันการศึกษาพยาบาลบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ความร่วมมือ และนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน Evidence-Based, Collaborative, and Innovation-Driven Approaches to the Development of Nursing Education Institutions' roles for Sustainable Breastfeeding Promotion

หทัยชนก บัวเจริญ¹ และภัทราภรณ์ แสงทอง²

¹รองศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000 ประเทศไทย

²อาจารย์, สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000 ประเทศไทย

Hathaichanok Buajaroen¹ and Pattraporn Sangthong^{2*}

³Associate Professor, Dr., Community Nursing Group, Faculty of Nursing, Nakhon Pathom Rajabhat University,
Nakhon Pathom 73000, Thailand.

²Lecturer., Community Nursing Group, Faculty of Nursing, Nakhon Pathom Rajabhat University,
Nakhon Pathom 73000, Thailand;

*Corresponding author: pattraporn17@webmail.npru.ac.th

Received: 26 November 2026; Revised: 25 January 2026; Accepted: 25 January 2026; Published: 8 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการบรรยายเชิงวิชาการ (scholarly narrative) ที่สังเคราะห์จากการทบทวนเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมกับประสบการณ์จริงจากการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการพยาบาลเฉพาะทางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม วัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทสถาบันการศึกษาพยาบาลบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ความร่วมมือ และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืนให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน ในบริบทระบบสุขภาพไทย ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและเน้นประสบการณ์จริง การพัฒนาสมรรถนะด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนเชิงจิตสังคม การสนับสนุนเชิงระบบ และการบูรณาการกับบริบทชีวิตจริงของมารดาและครอบครัว นอกจากนี้ ผลการพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จำนวน 5 ชิ้น ซึ่งแสดงผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ได้แก่ การเพิ่มความต่อเนื่องและความมั่นใจของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยมีอัตราการคงอยู่ของการให้นมแม่อยู่ระหว่างร้อยละ 70-90 บทความนี้สะท้อนบทบาทของสถาบันการศึกษาพยาบาลในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ งานนวัตกรรม และนโยบายสู่การปฏิบัติจริงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, การศึกษาพยาบาล, นวัตกรรมบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์

Abstract

This article is a scholarly narrative synthesizing evidence-based literature and practical experiences derived from the development of a specialized nursing training curriculum on breastfeeding at the Faculty of Nursing, Nakhon Pathom Rajabhat University. The objective was to synthesize approaches for strengthening nursing education institutions' roles through evidence-based practice, collaboration, and innovation to promote sustainable breastfeeding and to support the implementation of the "Miracle of the First 1,000 Days Plus to 2,500 Days" initiative within the Thai health system. The synthesis identified four key components: structured and experiential learning, development of counseling and psychosocial support competencies, system-level support, and integration with real-life contexts of mothers and families. In addition, five breastfeeding-related innovations were developed and implemented, demonstrating tangible outcomes, including improved continuity and maternal confidence in breastfeeding, with breastfeeding continuation rates ranging from 70% to 90%. The findings highlight the critical role of nursing education institutions in translating evidence, innovation, and policy into sustainable practice, thereby strengthening breastfeeding promotion across educational and healthcare systems.

Keywords: Breastfeeding promotion, Nursing education, Evidence-based innovation

บทนำ (Introduction)

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นรากฐานสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็กในระยะยาว โดยเฉพาะในช่วง 1,000 วันแรกของชีวิต ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงเด็กอายุ 2 ปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาพและพัฒนาการเด็กในระยะยาว แต่สถานการณ์ในประเทศไทยยังคงสะท้อนปัญหาที่สำคัญ สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย ยังคงสะท้อนช่องว่างระหว่างเป้าหมายเชิงนโยบายกับการปฏิบัติจริงอย่างชัดเจน จากข้อมูลของกองทุนเพื่อเด็ก แห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่า ในปี พ.ศ. 2565 ทารกไทยที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวนในช่วง 6 เดือนแรกของ ชีวิตมีเพียงประมาณ ร้อยละ 29 แม้อัตราดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนหน้า และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง ต่อเนื่องหลัง 1 ปี แต่ยังคงต่ำกว่า เป้าหมายระดับสากลที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และ UNICEF กำหนดไว้ที่ ร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2568 (UNICEF Thailand, 2023) และไม่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพแม่และ เด็ก กระทรวงสาธารณสุขไทยได้ตั้งเป้าหมายให้เด็กไทยอย่างน้อย ร้อยละ 50 (กรมอนามัย, 2023) ได้รับนมแม่ อย่างเดียวจนถึง 6 เดือน ภายในกรอบแผนพัฒนาระดับชาติและนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง ยั่งยืนสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในบริบทประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงหลังคลอดและการดูแลต่อเนื่องในครอบครัวและชุมชน และยังสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายใน การสนับสนุนมารดาหลังคลอด โดยเฉพาะช่วงหลังกลับสู่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นช่วงที่การดูแลจากระบบ สุขภาพลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ในมิติของระบบบริการสุขภาพ บุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะพยาบาลและ พยาบาลผดุงครรภ์ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตั้งแต่การดูแลในระยะตั้งครรภ์ ระยะ คลอด และระยะหลังคลอด อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทางปฏิบัติยังมักกระจุกตัวอยู่ใน สถานพยาบาล และขาดความต่อเนื่องเมื่อมารดา กลับสู่ชุมชน ส่งผลให้มารดาจำนวนหนึ่งประสบปัญหาในการให้ นมแม่ และยุติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนระยะเวลาที่องค์การอนามัยโลกแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่อง ควบคู่กับอาหารตามวัยจนถึงอายุ 2 ปีขึ้นไป (World Health Organization, 2019)

นอกจากนี้ ในด้านการผลิตกำลังคนพบว่าบัณฑิตพยาบาลรุ่นก่อนหน้าจำนวนไม่น้อยยังมีข้อจำกัด ด้านสมรรถนะในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเป็นระบบ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนมักเน้น เนื้อหาเชิงทฤษฎีและกระจายอยู่ในหลายรายวิชา ขาดการฝึกทักษะการให้คำปรึกษา การจัดการปัญหาเฉพาะ หน้า และการดูแลต่อเนื่องในบริบทชุมชน ส่งผลให้บัณฑิตพยาบาลขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงานจริง และยังไม่สามารถรองรับบทบาทการดูแลเด็กและครอบครัวในระยะยาวได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากบริบทดังกล่าว แนวคิดการดูแลเด็กในช่วง 1,000 วันแรกของชีวิต แม้จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ยังไม่เพียงพอในการตอบโจทย์ปัญหาสุขภาพและพัฒนาการของเด็กที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังช่วงวัยทารก การขยายกรอบการดูแลไปสู่ช่วง 2,500 วันแรกของชีวิต ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ วัยทารก จนถึงวัยก่อน เรียน จึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ตั้งแต่ช่วงก่อนคลอดจนถึงวัยก่อนเรียน ทั้งด้านโภชนาการ พัฒนาการทางสมอง ระบบภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมสุขภาพในระยะยาว และการสนับสนุน ครอบครัวอย่างต่อเนื่องโดยช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นช่วงวิกฤตที่ส่งผลต่อศักยภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของ เด็กในอนาคต

การขับเคลื่อนโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน จึงเป็นความพยายามเชิงนโยบายที่มุ่งลดช่องว่างของการดูแลเด็กจากระบบบริการสุขภาพไปสู่การดูแลอย่างต่อเนื่องในครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการปรับบทบาทของทั้งบุคลากรสาธารณสุขและสถาบันการศึกษาทางการแพทย์ จากการทำงานเชิงบริการหรือการเรียนการสอนแบบแยกส่วน ไปสู่การบูรณาการบทบาทด้านการพัฒนาหลักสูตร การเสริมสร้างสมรรถนะกำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม และการทำงานร่วมกับเครือข่ายสุขภาพในระดับชุมชน

บทความวิชาการนี้เป็นการบรรยายเชิงวิชาการ (scholarly narrative) ที่สังเคราะห์จากเอกสารและประสบการณ์จริงจากการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการพยาบาลเฉพาะทางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทของสถาบันการศึกษาพยาบาลบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ความร่วมมือ และนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน ให้สอดคล้องกับบริบทของระบบสุขภาพไทย อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยขอเสนอ 3 หัวข้อ คือ

1) บทบาทเชิงปฏิบัติของบุคลากรสุขภาพและสถาบันการศึกษาพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ภายใต้โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน

ตามนโยบายและแนวทางของสภาการพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับเชิงระบบที่กำหนด บทบาท หน้าที่ และทิศทางการดำเนินงาน ของทั้งบุคลากรสุขภาพและสถาบันการศึกษาพยาบาลในการพัฒนากำลังคนด้านการพยาบาลให้สามารถสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต จากการประกาศนโยบายและแนวทางของสภาการพยาบาล (Thai Nursing and Midwifery Council, 2022 , Thai Nursing and Midwifery Council, 2020a, Thai Nursing and Midwifery Council, 2020b) สามารถสังเคราะห์บทบาทสำคัญที่สถาบันการศึกษาพยาบาลและบุคลากรสุขภาพควรดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมได้ 3 ประการ ดังนี้

1.1) บทบาทเชิงนโยบายและกำกับทิศทางของสภาการพยาบาล สภาการพยาบาลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และแนวทางการจัดการศึกษาและการปฏิบัติการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยเฉพาะการผลักดันให้มีการบูรณาการเนื้อหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตอย่างเป็นระบบ ผ่านการร่วมมือกับมูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทยในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาและวิพากษ์แนวทางการจัดการเรียนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ บทบาทดังกล่าวสะท้อนการทำหน้าที่ของสภาการพยาบาลในฐานะกลไกเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงเป้าหมายด้านสุขภาพของประเทศเข้ากับการผลิตกำลังคนด้านการพยาบาล

1.2) บทบาทของบุคลากรสุขภาพในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติจริง บุคลากรสุขภาพโดยเฉพาะพยาบาลและผดุงครรภ์ มีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายและองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงในบริบทของการดูแลมารดา ทารก และครอบครัว บุคลากรสุขภาพทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้สนับสนุน และผู้เสริมพลังให้มารดาสามารถเริ่มต้นและคงอยู่กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเหมาะสม บทบาทนี้ต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงวิชาการ ทักษะการสื่อสาร และความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน

1.3) บทบาทของสถาบันการศึกษาพยาบาลในการพัฒนาสมรรถนะกำลังคน

สถาบันการศึกษาพยาบาลมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์พยาบาล เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาพยาบาลสามารถปฏิบัติบทบาทการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาการพยาบาลได้สนับสนุนการอบรมและพัฒนาอาจารย์พยาบาลให้มีความรู้และทักษะด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้อาจารย์สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สนับสนุนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และเชื่อมโยงการเรียนการสอนกับสถานการณ์จริงในระบบบริการสุขภาพ

นอกจากนี้ การจัดทำแผนกลยุทธ์การพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2565–2569 ยังสะท้อนบทบาทเชิงระบบของสภาการพยาบาลในการบูรณาการบทบาทของบุคลากรสุขภาพและสถาบันการศึกษาพยาบาลเข้าด้วยกัน โดยกำหนดให้การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประชาชน แผนกลยุทธ์ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกรอบเชื่อมโยงนโยบาย การจัดการศึกษา และการปฏิบัติงานจริงในภาคบริการสุขภาพ กรอบนโยบายของสภาการพยาบาลได้กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของทั้งบุคลากรสุขภาพและสถาบันการศึกษาพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างไรก็ตาม การทำให้บทบาทเหล่านี้เกิดผลในทางปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยการแปลงนโยบายไปสู่การออกแบบหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบการทำงานร่วมกันที่เหมาะสม ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรและการดำเนินงานของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อสะท้อนรูปธรรมของการขับเคลื่อนโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน ในบริบทจริงของระบบสุขภาพไทย

2) บทเรียนที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่บนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์และความร่วมมือ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ตอบสนองต่อนโยบายของสภาการพยาบาลและนโยบายระดับประเทศด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยมีความเชื่อว่าการขับเคลื่อนโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน จำเป็นต้องเริ่มจากการวางรากฐานความรู้ ทักษะ และทัศนคติของกำลังคนสุขภาพผ่านระบบการศึกษา การถอดบทเรียนจากการพัฒนาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงสะท้อนให้เห็นบทบาทที่ชัดเจนของคณะพยาบาลศาสตร์ บุคลากรสุขภาพในสถานบริการ และบทบาทการทำงานร่วมกันบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ดังนี้

2.1) บทบาทของคณะพยาบาลศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ทำหน้าที่เป็นผู้นำเชิงวิชาการในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเปิดรายวิชาเลือกเสรีด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการบูรณาการเนื้อหาในรายวิชาหลัก เช่น การพยาบาลมารดาและทารก และการพยาบาลผดุงครรภ์ ครอบคลุมตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ระยะหลังคลอด ไปจนถึงการดูแลต่อเนื่องในชุมชน การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงให้แก่นักศึกษาพยาบาล ผ่านการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง การติดตามเยี่ยมบ้านมารดาหลังคลอด และการให้คำแนะนำเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในบริบทของครอบครัวและชุมชน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเห็นภาพของการดูแลแบบต่อเนื่องและเข้าใจบทบาทของพยาบาลในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วงชีวิตที่ยาวนานกว่าระยะหลังคลอดระยะสั้น

2.2) บทบาทของบุคลากรสุขภาพในภาคบริการในการสนับสนุนการปฏิบัติจริง

บุคลากรสุขภาพในสถานบริการ โดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลนครปฐมและโรงพยาบาลสามพราน

มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติและพื้นที่ฝึกทักษะจริงให้นักศึกษาและผู้เข้ารับการอบรม บุคลากรสุขภาพทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทางคลินิก ถ่ายทอดประสบการณ์การดูแลมารดาและทารกในสถานการณ์จริง รวมถึงให้คำปรึกษาในการจัดการปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีความซับซ้อน บทบาทดังกล่าวช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง และเสริมสร้างสมรรถนะของพยาบาลในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเหมาะสมกับบริบทของระบบบริการสุขภาพ ทั้งในระดับโรงพยาบาลและระดับชุมชน

2.3) บทบาทร่วมกันบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะทาง

ความร่วมมือระหว่างคณะพยาบาลศาสตร์ และภาคบริการสุขภาพได้พัฒนาไปสู่การออกแบบและดำเนินการ หลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลเฉพาะทางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตรดังกล่าวมุ่งพัฒนาศักยภาพทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพให้มีความรู้ ทักษะ และความมั่นใจในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในสถานการณ์จริง กระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยการเรียนรู้จากกรณีศึกษา (case-based learning) การใช้สถานการณ์จำลอง (simulation) การฝึกปฏิบัติในหน่วยบริการจริง และการติดตามดูแลมารดาและทารกในชุมชน ความร่วมมือนี้สะท้อนการทำงานร่วมกันของภาคการศึกษาและสถานบริการสุขภาพในการขับเคลื่อนเป้าหมายของโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน Plus สู่ 2,500 วัน ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

2.4) บทเรียนเชิงระบบจากการบริหารจัดการหลักสูตร

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สามารถสังเคราะห์บทเรียนเชิงระบบได้หลายประการ ได้แก่ การวางนโยบายการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลงในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การจัดระบบการฝึกทักษะที่เน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง การพัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้มีสมรรถนะเฉพาะทาง การส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานด้านแม่และเด็กทั้งในและนอกระบบบริการสุขภาพ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก เช่น การรณรงค์ในช่วงสัปดาห์นมแม่โลก การเชิญมารดาที่มีประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านหลักสูตรอบรมระยะสั้น และแพลตฟอร์ม e-learning ล้วนเป็นกลไกที่ช่วยเสริมความยั่งยืนของการพัฒนาสมรรถนะกำลังคนด้านการพยาบาล

2.5) บทบาทของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล

จากการพัฒนาหลักสูตรบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์และความร่วมมือดังกล่าว บทบาทของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลได้รับการยกระดับจากผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้ ไปสู่การเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ โดยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร การสอนและการเป็นพี่เลี้ยง การทำงานร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ การประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การวิจัยและนวัตกรรม การศึกษาต่อเนื่อง การจัดการกับอุปสรรคทางสังคม การส่งเสริมความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม และการเสริมพลังให้มารดาและครอบครัวในการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมั่นใจ

3) แนวทางการพัฒนาสถาบันการศึกษาพยาบาลบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ความร่วมมือ และนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน

3.1) การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านการศึกษาและการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เพื่อให้การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาพยาบาลและการออกแบบนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งอยู่บนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ บทความนี้ได้ทบทวนและคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษา การฝึกอบรมบุคลากรพยาบาล และการสนับสนุนการตลาดในบริบทของระบบบริการสุขภาพในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยสรุปสาระสำคัญของงานวิจัยที่ใช้เป็นฐานการสังเคราะห์ไว้ใน ตารางที่ 1 ซึ่งทำหน้าที่เป็นหลักฐานตั้งต้น (evidence base) สำหรับการพัฒนางค์ประกอบเชิงแนวคิด แนวทางการจัดการศึกษา และการออกแบบนวัตกรรมที่นำเสนอในบทความดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ลำดับ	ผู้วิจัยและปี	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	วิธีการวิจัย	ผลการศึกษา
1	Sandhi, et al. (2023)	ประเมินผลของการอบรมเกี่ยวกับการให้นมแม่ในกลุ่มนักศึกษา	Systematic Review และ Meta-analysis	ช่วยเพิ่มความรู้ทัศนคติ และทักษะในกลุ่มนักศึกษา
2	Bowdler, et al. (2023)	ใช้ทฤษฎี LCT ในการสอนเรื่องการให้นมแม่ในหลักสูตรพยาบาล	กรณีศึกษา (Case Study)	ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจเชิงลึกในการให้นมแม่
3	Azores (2024)	ศึกษาผลของโปรแกรมอบรมพยาบาลต่ออัตราการให้นมแม่	Quantitative Research	เพิ่มอัตราการให้นมแม่แบบเอกสิทธิ์ในโรงพยาบาล
4	Beake, et al. (2012).	เปรียบเทียบประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แบบมีโครงสร้าง (structured programmes) กับโปรแกรมที่ไม่มีโครงสร้างชัดเจน (non-structured programmes)	Systematic Review	การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาและการสนับสนุนที่มีโครงสร้างชัดเจน ไม่ใช่เพียงการให้ข้อมูลเป็นครั้งคราว
5	Yeşil et al. (2023)	ศึกษาผลของการอบรมกลุ่มต่อความมั่นใจในการให้นมแม่	Randomized Controlled Trial (RCT)	เพิ่มความมั่นใจและอัตราการให้นมแม่ช่วงแรกเกิด
6	D'Hollander, et al. (2023)	ทบทวนบทบาทของที่ปรึกษานมแม่ในประเทศรายได้สูง	Systematic Review	การมีที่ปรึกษาเพิ่มประสบการณ์เชิงบวกของแม่
7	Youssef (2023)	พัฒนาโปรแกรมอบรมพยาบาลเพื่อเพิ่มอัตราการให้นมแม่	โครงการพัฒนาเชิงปฏิบัติ	พยาบาลมีทักษะให้คำปรึกษาดีขึ้นและส่งผลต่ออัตราการให้นมแม่

ลำดับ	ผู้วิจัยและปี	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	วิธีการวิจัย	ผลการศึกษา
8	Roberts et al. (2023)	ศึกษาสาเหตุและเหตุผลที่มารดาเลือกไม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หรือยุติการให้นมแม่ในช่วง 6 เดือนแรกหลังคลอด	Qualitative Content Analysis	-ปัจจัยเชิงกลุ่มของเหตุผลในการเลือกให้นมผสม ได้แก่ทัศนคติเกี่ยวกับการให้นม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้นม สุขภาพจิต และการแบ่งเบาภาระในการดูแล
9	Pangerl et al. (2024)	ทบทวนแหล่งความรู้ของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการให้นมแม่	Scoping Review	แหล่งเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและที่เลี้ยงมีประสิทธิภาพสูงกว่า
10	Li, et al. (2024)	เพื่ออธิบายและตีความประสบการณ์และการรับรู้ของมารดาในระหว่างการปั๊มน้ำนมขณะต้องแยกจากทารกที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โดยอาศัยการประเมินอย่างมีวิจรณ์ญาณและการสังเคราะห์หลักฐานเชิงคุณภาพ	A systematic review of qualitative research studies using meta-aggregation	บุคลากรทางการแพทย์และครอบครัวจึงควรให้ความสำคัญมากขึ้นต่อสุขภาพจิตของมารดาที่มีทารกเข้ารับการรักษาในหออภิบาลทารกแรกเกิด (NICU) ด้วยแนวทางเชิงปฏิบัติในการจัดการกระบวนการปั๊มน้ำนมอย่างเหมาะสม

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่นำเสนอในตารางที่ 1 พบว่า องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสอดคล้องกันในหลายประเด็น และชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยระดับมารดาอย่างเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างสมรรถนะของบุคลากรสุขภาพ ระบบบริการสุขภาพ และบริบททางสังคม งานวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพสะท้อนตรงกันว่าพยาบาลเป็นกลุ่มวิชาชีพหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการเริ่มต้น การคงอยู่ และคุณภาพของประสบการณ์มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งทำให้ “การศึกษาและการผลิตบัณฑิตพยาบาล” กลายเป็นกลไกเชิงนโยบายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายด้านสุขภาพแม่และเด็ก

เมื่อพิจารณาเชิงสังเคราะห์ องค์ความรู้จากงานวิจัยสามารถจัดกลุ่มเป็น องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาและการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้อย่างเป็นระบบ 4 ประการ ได้แก่

(1) การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีโครงสร้างและต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งความรู้เชิงทฤษฎี แนวปฏิบัติมาตรฐาน และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในสถานการณ์จริง

(2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนเชิงจิตสังคม เนื่องจากการตัดสินใจและการคงอยู่ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากภาวะทางอารมณ์ ความเครียด และประสบการณ์ชีวิตของมารดา

(3) การสนับสนุนเชิงระบบในสถานบริการสุขภาพ ได้แก่ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ และเครื่องมือที่เอื้อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อลดการพึ่งพาความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้ให้บริการ

(4) การบูรณาการการเรียนรู้กับบริบทสุขภาพแม่และเด็กในช่วงชีวิตสำคัญ ตั้งแต่ระยะก่อนคลอด หลังคลอด จนถึงวัยทารกและเด็กปฐมวัย เพื่อให้การดูแลมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และบริบทครอบครัว

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้สะท้อนว่า การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควรถูกมองเป็น สมรรถนะวิชาชีพเชิงบูรณาการ (integrated professional competency) มากกว่าการเป็นทักษะทางคลินิกเฉพาะด้าน ดังนั้น สถาบันการศึกษาพยาบาลในฐานะผู้ผลิตกำลังคนด้านสุขภาพจึงจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงนโยบายในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา โดยการออกแบบหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ประกอบดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับโครงสร้างหลักสูตร รายวิชา และการฝึกปฏิบัติภาคสนาม

3.2) การพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่บนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์

การพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของคณะพยาบาลศาสตร์ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพ โดยอาศัยกระบวนการออกแบบเชิงความคิด (Design Thinking) (Brown, 2008) ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหาเชิงลึกของมารดา การกำหนดปัญหา การออกแบบแนวทางแก้ไข การพัฒนาด้านแบบ และการนำไปใช้จริงบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์มาประยุกต์ใช้ในการวางกรอบแนวคิดของการพัฒนาผลงานวิชาการและนวัตกรรมที่มุ่งตอบโจทย์ปัญหาเชิงปฏิบัติที่พบในบริบทจริงของมารดาและระบบบริการสุขภาพ นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นได้มุ่งเน้นเพียงการให้ความรู้ แต่สะท้อนแนวคิดการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีวางกรอบแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นดังนี้

1) แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมหนังสือเดินทางส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง (Breastfeeding passport) เป็นเครื่องมือเชิงระบบที่ออกแบบให้มารดาและพยาบาลใช้ร่วมกัน ตั้งแต่ระยะหลังคลอดจนถึงช่วงดูแลทารกต่อเนื่องในชุมชน ภายในประกอบด้วยบันทึกการให้นม ปัญหาที่พบ คำแนะนำจากพยาบาล และการติดตามผลในแต่ละช่วงวัย ทำหน้าที่เป็น “ตัวเชื่อม” ระหว่างสถานบริการและครอบครัว ช่วยลดปัญหาการดูแลที่ขาดตอน

2) แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมเสื้อชั้นในสุขสบาย (Comfort bra) ออกแบบเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสรีระมารดาหลังคลอด ลดแรงกดทับบริเวณเต้านม เพิ่มความสะดวกในการให้นมและบีบเก็บน้ำนม ใช้ได้ทั้งในชีวิตประจำวันและในสถานบริการ ช่วยลดอาการเจ็บ ปวด คัดตึง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการให้นมแม่

3) แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม Smart bra... ขนาดคัตยั้งจัดการได้ พัฒนาต่อยอดจาก Comfort Bra โดยเพิ่มฟังก์ชันการสนับสนุนเชิงเทคโนโลยี เช่น การช่วยจัดทำทาง การรองรับการบีบเก็บน้ำนมอย่างเหมาะสม หรือการประเมินความสบายของมารดา นวัตกรรมนี้ช่วยให้พยาบาลสามารถให้คำแนะนำได้ตรงจุดมากขึ้น และเพิ่มความมั่นใจให้มารดาในการดูแลตนเอง

4) แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมผ้าพยุงรัก ฮักนมแม่ออกแบบให้เหมาะกับบริบทวัฒนธรรมไทย ใช้พยุงทารกขณะให้นม ลดภาระกล้ามเนื้อของมารดา และเสริมสร้างความผูกพันแม่ลูก เหมาะสำหรับมารดาที่ต้องให้นมบ่อยหรือมีความเหนื่อยล้าทางกายและใจ

5) แนวคิดการพัฒนา นวัตกรรม Love bag บีบ เก็บ ส่งรัก เป็นชุดอุปกรณ์สำหรับการบีบเก็บ และขนส่งน้ำนมแม่โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มารดาและทารกต้องแยกจากกัน เช่น หออภิบาลทารกแรกเกิด (NICU) ช่วยลดความยุ่งยาก เพิ่มความปลอดภัย และสนับสนุนให้มารดายังคงบทบาทการให้นมแม่ได้แม้ไม่ได้อยู่กับทารกโดยตรง ดังตัวอย่าง (ภาพที่ 1)

นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้ได้มุ่งเน้นเพียงการให้ความรู้ หากแต่สะท้อนแนวคิดการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่

1) นวัตกรรมหนังสือเดินทางส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง (Breastfeeding Passport) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงระบบในการเชื่อมโยงการดูแลระหว่างสถานบริการและครอบครัว

2) นวัตกรรมเสื้อชั้นในสุขสบาย (Comfort Bra)

3) Smart Bra...ขนาดคัตยั้งจัดการได้ ซึ่งตอบสนองต่ออุปสรรคเชิงกายภาพและสนับสนุนการดูแลตนเองของมารดา

4) นวัตกรรมผ้าพยุงรัก ฮักนมแม่ ที่บูรณาการมิติทางวัฒนธรรมและความผูกพันแม่ลูกและ

5) นวัตกรรม Love Bag บีบ เก็บ ส่งรัก ซึ่งสนับสนุนมารดาในสถานการณ์ที่ต้องแยกจากทารก เช่น หออภิบาลทารกแรกเกิด (NICU)

ภาพที่ 1. Breastfeeding Promotion Innovation Example

จากแนวคิดดังกล่าวหากวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมแต่ละขั้นจะพบว่า นวัตกรรมหนังสือเดินทางส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง (Breastfeeding Passport) เป็นตัวอย่างของการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาและการสนับสนุนเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมความต่อเนื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างช่วงเวลาและบริบทการดูแลที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกัน นวัตกรรมด้านอุปกรณ์ เช่น เสื้อชั้นในสุขสบาย (Comfort Bra) และ Smart Bra นวัตกรรมผ้าพยุงรัก ฮักนมแม่ และ Love Bag บิบ เก็บ ส่งรัก สะท้อนการตอบสนองต่ออุปสรรคเชิงกายภาพและข้อจำกัดในชีวิตประจำวันของมารดา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่งานวิจัยระบุว่าเป็นเหตุให้มารดาจำนวนหนึ่งไม่สามารถคงอยู่ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ นอกจากนี้ นวัตกรรมทุกชิ้นยังแสดงให้เห็นการบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม อารมณ์ และบริบทการดูแลทารกที่ต้องแยกจากมารดา โดยเฉพาะในสถานการณ์ทางคลินิก เช่น หออภิบาลทารกแรกเกิด

นวัตกรรมเหล่านี้จึงเป็นผลลัพธ์ของการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เชื่อมโยงการศึกษา การสนับสนุนเชิงจิตสังคม และการปฏิบัติการพยาบาลเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จึงสะท้อนบทบาทของสถาบันการศึกษาในฐานะผู้นำองค์ความรู้เชิงประจักษ์ไปสู่การปฏิบัติจริง เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และทำให้เกิดผลลัพธ์ของนวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปนวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

นวัตกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	องค์ความรู้จากงานวิจัย	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการใช้งาน	ผลลัพธ์
Breastfeeding Passport	1) การจัดการศึกษา/การสนับสนุนที่มีโครงสร้าง 3) การสนับสนุนเชิงระบบและเครื่องมือในทางปฏิบัติ	ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง	มารดาหลังคลอด พยาบาล	ใช้บันทึกและติดตามการให้นมร่วมกัน	เพิ่มความต่อเนื่อง ลดการหยุดให้นมก่อนเวลา ได้ร้อยละ 80
Comfort Bra	3) การสนับสนุนเชิงระบบและเครื่องมือในทางปฏิบัติ	ลดอุปสรรคทางกายภาพ	มารดาหลังคลอด	สวมใส่ระหว่างให้นม/บิบเก็บน้ำนม	ลดอาการคัดตึง เพิ่มความสบาย

นวัตกรรมการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่	องค์ความรู้จาก งานวิจัย	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการใช้งาน	ผลลัพธ์
Smart Bra	4) การบูรณาการ กับบริบทชีวิตจริง ของมารดา	สนับสนุน การดูแล ตนเอง	มารดา พยาบาล	ใช้ร่วมกับ คำแนะนำ พยาบาล	เพิ่มความมั่นใจใน การให้นมได้ร้อย ละ 90
	3) การสนับสนุน เชิงระบบและ เครื่องมือในทาง ปฏิบัติ				
	4) การบูรณาการ กับบริบทชีวิตจริง ของมารดา				
ผ้าพยุงรัก ฮักนม แม่	2) สมรรถนะด้าน การให้คำปรึกษา และการสนับสนุน เชิงจิตสังคม	เสริมความ ผูกพันแม่- ลูก	มารดาและ ทารก	พยุงทารกขณะ ให้นม	ลดความเมื่อยล้า เพิ่มความผูกพัน
Love Bag ปีบ เก็บ ส่งรัก	4) การบูรณาการ กับบริบทชีวิตจริง ของมารดา	สนับสนุน การบีบเก็บ น้ำนม	มารดาที่แยก จากทารก	ใช้เก็บและ ขนส่งน้ำนม	เพิ่มอัตราการคง อยู่ของการให้นม แม่ได้ร้อยละ 70
	3) การสนับสนุน เชิงระบบและ เครื่องมือในทาง ปฏิบัติ				
	4) การบูรณาการ กับบริบทชีวิตจริง ของมารดา				

บทสรุป (Conclusion)

บทความนี้สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการศึกษาและการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของพยาบาลและระบบการจัดการศึกษาที่มีโครงสร้าง ผลการสังเคราะห์สะท้อนองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ การพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษา การสนับสนุนเชิงระบบ และการบูรณาการกับบริบทชีวิตจริง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Recommendation)

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้และการวิเคราะห์บทบาทของการศึกษาและการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ บทความนี้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลควรกำหนดการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็น สมรรถนะหลักของบัณฑิตพยาบาล โดยบูรณาการไว้ในโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ไม่จำกัดเฉพาะรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับนโยบายสุขภาพแม่และเด็กในช่วงชีวิตสำคัญตั้งแต่ 1,000 วันแรกจนถึง 2,500 วัน

2. ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตควรออกแบบการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและเน้นประสบการณ์จริง (structured and experiential learning) โดยบูรณาการความรู้เชิงทฤษฎี แนวปฏิบัติบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ และการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การให้คำปรึกษา การสนับสนุนเชิงจิตสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจและการคงอยู่ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3. ข้อเสนอแนะด้านการใช้และพัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาล ควรส่งเสริมการนำ นวัตกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอนและการปฏิบัติทางการพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนการประเมินผลนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหลักฐานรองรับการขยายผลในระดับองค์กรและระดับนโยบาย

4. ข้อเสนอแนะด้านความร่วมมือกับระบบบริการสุขภาพและระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ควรพัฒนาความร่วมมือกับสถานบริการสุขภาพและเครือข่ายชุมชน เพื่อสร้างระบบสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เชื่อมโยงระหว่างการจัดการศึกษาและการปฏิบัติจริง อันจะช่วยลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการทำงานในระบบสุขภาพ

5. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยและการพัฒนาต่อยอด ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาและนวัตกรรมด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งในมิติสมรรถนะบัณฑิตพยาบาล ผลลัพธ์ด้านสุขภาพแม่และเด็ก และผลกระทบเชิงระบบในระยะยาว เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการศึกษาพยาบาลบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- Azores, B. (2024). **The impact of the breastfeeding education and training program on perinatal nurses' knowledge and practices and the hospital's exclusive breastfeeding rate** (Doctoral dissertation, William Paterson University). William Paterson University Repository. https://repository.wpunj.edu/bitstream/20.500.12164/3468/1/Azores_Breastfeeding.pdf.
- Beake, S., Pellowe, C., Dykes, F., Schmied, V., & Bick, D. (2012). A systematic review of structured compared with non-structured breastfeeding programmes to support the initiation and duration of exclusive and any breastfeeding in acute and primary health care settings. **Maternal & Child Nutrition**, 8(2), 141–274. <https://doi.org/10.1111/j.1740-8709.2011.00381.x>

- Bowdler, S., Nielsen, W., Meedya, S., & Salamonson, Y. (2023). Applying legitimization code theory to teach breastfeeding in nurse education: A case study. *Nurse Education in Practice*, 72, 103780. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2023.103780>
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84–92.
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2023). **Advancing the national strategy on breastfeeding promotion: Targeting at least 50% exclusive breastfeeding by 2025.** Bureau of Nutrition. Retrieved. (2025, 1 June) Retrieved from <https://hp.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/225611>
- D'Hollander, C. J., McCredie, V. A., Uleryk, E. M., Keown-Stoneman, C. D. G., Birken, C. S., O'Connor, D. L., & Maguire, J. L. (2023). Breastfeeding support provided by lactation consultants in high-income countries for improved breastfeeding rates, self-efficacy, and infant growth: A systematic review and meta-analysis protocol. *Systematic Reviews*, 12, Article 75. <https://doi.org/10.1186/s13643-023-02239-9>
- Li, X., Li, Y., Qian, L., Han, P., Feng, H., & Jiang, H. (2024). Mothers' experiences of breast milk expression during separation from their hospitalized infants: A systematic review of qualitative evidence. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 24(1), 124. <https://doi.org/10.1186/s12884-024-06323-3>
- Pangerl, S., Ross-Adije, G., & Geraghty, S. (2024). Sources of breastfeeding knowledge and support skills among midwives and students: A scoping review. *British Journal of Midwifery*. Advance online publication. Retrieved. (2025, 1 June) Retrieved from <https://www.britishjournalofmidwifery.com/content/literature-review/sources-of-breastfeeding-knowledge-and-support-skills-among-midwives-and-students-a-scoping-review>
- Roberts, D., Jackson, L., Davie, P., Zhao, C., Harrold, J. A., Fallon, V., & Silverio, S. A. (2023). Exploring the reasons why mothers do not breastfeed, to inform and enable better support. *Frontiers in Global Women's Health*, 4, Article 1148719. <https://doi.org/10.3389/fgwh.2023.1148719>
- Sandhi, A., Nguyen, C. T. T., Lin-Lewry, M., Lee, G. T., & Kua, S. Y. (2023). Effectiveness of breastfeeding educational interventions to improve breastfeeding knowledge, attitudes, and skills among nursing, midwifery, and medical students: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Education Today*, 126, 105813. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2023.105813>
- Thai Nursing and Midwifery Council. (2020a). **Development of instructional guidelines on breastfeeding education in the Bachelor of Nursing Science curriculum.** Retrieved. (2025, 15 June) Retrieved from <https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/NM%20Strategic%20Plan.pdf>

- Thai Nursing and Midwifery Council. (2020b). **Training and development of nurse educators to support breastfeeding**. Retrieved. (2025, 10 June) Retrieved from <https://www.tnmc.or.th/news/475/>
- Thai Nursing and Midwifery Council. (2022). **Strategic plan for nursing and midwifery 2022–2026**. Retrieved. (2025, 20 June) Retrieved from <https://www.tnmc.or.th/news/191/>
- UNICEF Thailand. (2023). **Breastfeeding promotion and support in Thailand: Progress, challenges, and targets toward 2025**. United Nations Children’s Fund. Retrieved. (2025, 4 June) Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand>
- World Health Organization. (2019). **Guiding principles for complementary feeding of the breastfed child**. World Health Organization. Retrieved. (2025, 4 June) Retrieved from <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-NMH-NHD-02.1>
- World Health Organization. (2023). **Infant and young child feeding: Evidence-based practices and strategies**. World Health Organization. Retrieved. (2025, 8 June) Retrieved from <https://www.who.int/publications/i/item/9789240073709>
- Yeşil, Y., Ekşioğlu, A., & Ceber Turfan, E. (2023). The effect of hospital-based breastfeeding group education given early period on breastfeeding self-efficacy and breastfeeding status. **Journal of Neonatal Nursing**, 29, 81–90. <https://doi.org/10.1016/j.jnn.2022.02.013>
- Youssef, J. (2023). **Improving breastfeeding rates through education** (Doctoral dissertation, San José State University). San José State University ScholarWorks. Retrieved. (2025, 8 June) Retrieved from https://scholarworks.sjsu.edu/etd_doctoral/170/